

ارزیابی نقش طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان تهران در توسعه پایدار شهری^۱

هوشنگ ظهیری* - استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، گرمسار، ایران.

محمود جعومه پور - استاد دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

چکیده

میدان بهارستان به عنوان یکی از قدیمی ترین میداین تهران در جوار بسیاری از ابنیه تاریخی و فرهنگی قرار گرفته است و از ارزشمندترین میداین شهر می باشد. اما فرسودگی بافت منطقه، آلودگی های محیطی، کاهش تعلق خاطر و شیوع آسیب های اجتماعی این فرصت را از بین برده و تهدیدهایی را جایگزین آن کرده است. بنابراین لازم است برای رفع معضلات فوق «طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان» با محوریت پیاده گستری و تغییر مبلمان شهری اجرایی شود. تجربه اجرای طرح های ارتقاء کیفی مشابه با محوریت پیاده راه سازی نشان می دهد که بعضی از این طرحها هرچند با هدف ارتقای کیفیت زندگی ساکنان شهر اجرایی شده است اما در نهایت به پایداری توسعه شهری کمکی نکرده است. لذا مسأله تحقیق «این است که آیا طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان در ابعاد مختلف می تواند به توسعه پایدار شهری منجر شود؟» چارچوب نظری تحقیق مبتنی بر نظریه های توسعه شهری در چهار بُعد اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی و اقتصادی تدوین شد. داده های این تحقیق به روش ترکیبی کمی و کیفی از طریق مصاحبه و پرسشنامه جمع آوری شده است. داده به کمک نرم افزاری SPSS تحلیل شده است. بررسی آزمون فرضیه ها نشان می دهد که طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان در صورت اجرای کامل و همراستا با سایر طرح های مرکز شهر می تواند منجر به توسعه پایدار شهری شود. واژگان کلیدی: ارزیابی تأثیر اجتماعی، توسعه پایدار شهری، میدان بهارستان، ارتقاء کیفی.

Parliament Square in Tehran to evaluate the role of quality improvement initiatives on sustainable urban development

Abstract

Parliament Square as one of the oldest squares in Tehran in the vicinity of many historical and cultural monuments. It is the most valuable town squares. The area of tissue erosion, environmental pollution, reduce the incidence of injuries social belonging and the opportunity to eliminate the threats to replace it. Therefore it is necessary to fix these problems, "the design quality of the Parliament" pedestrian-oriented development and urban furniture changes implemented. Similar experience with a focus on implementation projects improve the quality of road shows that some of these projects, however, with the aim of improving the quality of life of the inhabitants of the city administration, but ultimately the sustainability of urban development not helped. The study "is whether the quality of the Parliament on various aspects of design can lead to sustainable urban development" theory-based research theoretical framework of urban development in four dimensions: social, cultural, environmental and economic impacts were developed. This study combined quantitative and qualitative data through interviews and questionnaires have been collected. Data were analyzed using SPSS software. Check the quality of the design hypothesis suggests that Parliament should fully implement and comply with the other projects the city center can lead to the sustainable urban development.

Key words: social impact assessment, urban sustainable development, Parliament Square, improve quality.

* نویسنده مسؤل مکاتبات، شماره تماس: ۰۹۱۲۵۰۷۶۱۵۰، رایانامه: ho128z@yahoo.com

این مقاله بخشی از نتایج طرح تحقیقاتی بررسی تأثیرات اجتماعی و فرهنگی طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان می باشد که با حمایت مالی سازمان زیباسازی شهر تهران انجام شده است.

مقدمه و بیان مسئله

می باشد: آیا طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان در راستای پایداری شهری گام بر می دارد؟ اجرای هر طرح توسعه ایی پیامدهای نیت نشده و ناخواسته ای دارند که ممکن است در آینده، کلیت طرح را به چالش کشیده و مانع از دستیابی به اهداف اصلی طراحان پروژه شود. این امر منجر به شکل گیری این سؤال می شود که: اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان چه پیامدهای اجتماعی و فرهنگی مثبت و منفی خواهد داشت؟ آیا این پروژه می تواند، آنچنان که در طرح آمده است، موجب شود تا کیفیت زندگی در میدان بهارستان افزایش و زیست پذیری و پایداری در آن شکل بگیرد؟ یا اینکه خود این پروژه بیش از آنکه بهبودی در وضع موجود دهد، موجب شکل گیری تنش ها و واکنش ها شود؟

اهداف تحقیق عبارتند از:

الف- اهداف کلی: ارزیابی تأثیر اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان توسعه پایدار شهری^۱

ب- اهداف جزئی: ارزیابی تأثیر اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان زیست پذیری اجتماعی منطقه؛ ارزیابی تأثیر اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان بر زیست پذیری فرهنگی منطقه؛ ارزیابی تأثیر اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان بر زیست پذیری اقتصادی منطقه؛ ارزیابی تأثیر اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان بر زیست پذیری محیطی؛ راهکارهای کاهش یا تعدیل پیامدهای منفی طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان کدامند؟

معرفی طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان^۲

میدان بهارستان در محدوده مرکزی شهر تهران قرار گرفته است. سابقه شکل گیری این میدان به دوران فتحعلیشاه می رسد. مجلس شورای ملی در این

هدف بسیاری از متخصصان شهری در درجه اول این است که شهر را به جای بهتری برای زندگی تبدیل کرده و به اصطلاح کیفیت زندگی ساکنان شهر را بالا برده و در راستای پایداری شهری قدم بردارند. از این رو، هر یک از متخصصان با رویکردی خاص در صدد ارتقاء کیفی محیط شهری می باشند. مروری بر تجربه های بشری در این خصوص نشان می دهد که طرح های ارتقاء کیفی به اهداف خود دست نیافته و خود موجب آسیب به فضاهای با کیفیت شده اند. مشاوران شهرداری بر این نظر هستند که میدان بهارستان به عنوان یکی از قدیمی ترین میدانی تهران در جوار بسیاری از ابنیه تاریخی و فرهنگی قرار گرفته است و از ارزشمندترین میدانی شهر می باشد. اما فرسودگی بافت منطقه، آلودگی های محیطی، کاهش تعلق خاطر و مهاجرت ساکنان قدیمی منطقه، حضور کارگران فاقد مهارت و افراد بیکار در منطقه، شیوع آسیب های اجتماعی، ناامنی و... این فرصت را از بین برده و تهدیدهایی را جایگزین آن کرده است. بنابراین لازم است برای رفع معضلات فوق «طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان» با محوریت پیاده گستری و تغییر مبلمان شهری اجرایی شود. اما تجربه اجرای طرح های ارتقاء کیفی مشابه با محوریت پیاده راه سازی نشان می دهد که بعضی از این طرحها هرچند با هدف ارتقای کیفیت زندگی ساکنان و شهر اجرایی شده است اما در نهایت به پایداری توسعه شهری کمکی نکرده است. لذا، «مسأله تحقیق» این است که آیا طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان در ابعاد مختلف می تواند به توسعه پایدار شهری منجر شود؟ بنابراین، تحقیق به دنبال پاسخگویی سؤال ذیل

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۱ زمستان ۹۴
No.41 Winter 2015

۲۱۴

۱. ارزیابی طرح ارتقاء کیفی مربوط به قبل از اجرا یا فاز صفر می باشد. انجام ارزیابی تأثیر اجتماعی قبل از اجرا می تواند به پرسش های زیر پاسخ دهد: ۱. در صورت تحقق و اجرا شدن اقدام مورد نظر، چه اتفاقی، چرا، در چه زمانی و در کجا رخ می دهد؟ ۲. چه کسی از آن تأثیر می پذیرد؟ ۳. چه کسی از آن سود یا ضرر می کند؟ ۴. در صورت انتخاب گزینه های متفاوت، چه مواردی با تغییر روبه رو می شوند؟ ۵. چگونه می توان فواید را افزایش داد و تأثیرات نامطلوب را کاست یا از بروز آنها جلوگیری کرد؟ (بارج و همکاران، ۱۳۹۱).

۲. این طرح پیشنهادی حاصل مطالعات شرکت مشاور مهندسی طاش می باشد که به سفارش سازمان زیباسازی شهر تهران انجام شده است.

میدان شکل گرفت و امروزه مجلس شورای اسلامی در ضلع شرقی این میدان قرار دارد. این میدان تا قبل از دوره پهلوی دوم مهم ترین میدان پایتخت به حساب می آمد و این میدان نماد مردم سالاری ایران و شاهد تحولات بزرگ تاریخی می باشد. ارزشمندترین ابنیه تاریخی کشور در محدوده این میدان قرار دارند. میدان بهارستان که در گذشته یکی از میادین با کیفیت شهری از حیث تاریخی، فرهنگی و خاطره شهری بود، امروزه کیفیت های قبل خود را از دست داده است. فرسودگی بافت، آلودگی های محیطی، شلوغی، ناهماهنگی های بصری و فقدان جذابیت، موجب مهاجرت ساکنان قدیمی آن شده است. این امر نیز موجب تشدید مسائل و معضلات و بروز برخی آسیب های اجتماعی (نظیر حضور افراد معتاد و...) را در پی داشته است که به نوبه خود امنیت و رفاه اجتماعی و در نهایت کیفیت زندگی در این منطقه را کاهش داده است. از این رو شهرداری در نظر دارد با ایجاد محور پیاده و بازسازی، بازپیرایی و ساماندهی میدان بهارستان در قالب «طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان»، ضمن حل برخی از معضلات و مشکلات این میدان، زمینه رونق مجدد میدان را فراهم کرده و این میدان را به یکی از محورهای گردشگری تاریخی شهر تهران تبدیل کرده و بدین ترتیب بتواند این محدوده و منطقه را به فضای با کیفیتی مبدل سازد. شهرداری تهران این در صدد است، این اقدام را در سه گام ذیل عملی کند.

الف - گام اول اقدام مداخله ایی: - اختصاص ضلع شمال میدان بهارستان به حرکت پیاده؛ - انتقال حرکت سواره ضلع شمالی میدان به جنوب جزیره میانی؛ - حذف امکان پارک حاشیه ای در طول خیابان جمهوری و فراهم کردن مکان های خاص با طول های محدود (پارک اضطراری و بارگیری و بار اندازی)؛ - حذف امکان پارک حاشیه ای در خیابان های بهارستان و مصطفی خمینی و فراهم کردن آن در مکان های خاص با طول های

محدود (پارک اضطراری و باراندازی)؛ - حذف عملکرد میدان بهارستان به عنوان انتهای خطوط تاکسیرانی و اتوبوسرانی و ساماندهی نظام حمل و نقل عمومی؛ - اختصاص سه خط عبور سواره به خیابان بهارستان و مصطفی خمینی؛ - اختصاص سه خط عبور سواره به همراه مسیر ویژه اتوبوس یک طرفه مخالف، جهت چیدمان سواره به عرض ۴/۵ متر؛ - تبدیل مسیر یک طرفه ضلع جنوب جزیره میانی میدان بهارستان به مسیر دو طرفه (جهت شرق به غرب دارای دو خط سواره و جهت غرب به شرق دارای سه خط سواره است).

ب- گام دوم اقدام مداخله ایی:

۱. شکل گیری ضلع غرب لوپ جمع و پخش کننده پیرامون میدان بهارستان و انتقال حرکت سواره به آن؛
۲. اختصاص جزیره میانی و فضای پیرامون آن به مسیر پیاده؛

۳. تغییر جهت حرکت سواره در خیابان امیرکبیر؛

۴. اختصاص دو باند حرکت سواره در خیابان ملت و تعریف حرکت سواره در جهت شمال به جنوب؛
۵. اختصاص سه باند حرکت سواره به خیابان صفی علیشاه در جهت جنوب به شمال (ضلع غربی رینگ جمع و پخش کننده).

ج- گام سوم اقدام مداخله ایی:

۱. انتقال جریان ترافیک سواره در میدان بهارستان به رینگ جمع کننده و پخش کننده پیرامونی (صفی علیشاه، قائدی، ابن سینا، مجاهدین اسلام، آجانلو، امیر کبیر و ملت).

۲. تغییر عملکرد خیابان جمهوری اسلامی از شریانی درجه دو به جمع و پخش کننده بعد از تقاطع با خیابان سعدی.

۳. حذف پیوستار حرکت سواره در خیابان مصطفی خمینی و بهارستان.

۴. حذف پارک حاشیه ای سرتاسری در خیابان های جمهوری، مصطفی خمینی و ابن سینا.

۵. ساماندهی خطوط تاکسیرانی و اتوبوس رانی ضلع

بین محیط طبیعی و محیط انسان ساخت ارتباط برقرار می کند. نوشهرگرایی و یا طراحی نئوسیتی واحدهای همسایگی، مجموعه اصولی را برای برنامه ریزی فراهم می کند که قابلیت پیاده روی و زیست پذیری واحدهای همسایه و خلق محیط دوستانه برای عابران از نکات مهم آن است. البته هدف، حذف خودرو از زندگی روزانه نیست، بلکه سعی می شود که پیاده ها، با وجود خودروها در سطح شهر، احساس ایمنی و آسایش، راحتی و رضایت نمایند. لزوم برخورد مستقیم و نزدیک مردم با یکدیگر در نوشهرگرایی کاملاً مورد توجه قرار می گیرد. نهضت نوشهرگرایی در واحدهای همسایگی طراحی شده، کاربری های مختلف مسکونی از آپارتمان گرفته تا خانه های تک نفری و ویلایی را فراهم کرده که می تواند همه اقشار درآمدی را پشتیبانی کند. اهداف آن در صدد حمایت از محیط های طبیعی و مسکونی است. در نگرش نوشهرگرایی ارتباط واحدهای همسایگی با محیط اطراف مورد توجه قرار می گیرد و همچنین از مراکز شهری و فضاهای باز برای عموم شهروندان حمایت می شود. در رهیافت نوشهرگرایی، واحدهای همسایگی باید در مقیاسی طراحی شوند که دسترسی عابران و دوچرخه برای ساکنان از

شمال ایستگاه مترو.

۶. اختصاص خیابان مصطفی خمینی در حد فاصل مجاهدین اسلام و امیر کبیر به حرکت پیاده.

۷. اختصاص خیابان جمهوری اسلامی بعد از خیابان صفی علیشاه تا خیابان مصطفی خمینی به مسیر پیاده.

۸. ارتباط خیابان مجاهدین اسلام وصفی علیشاه در شمال ایستگاه مترو.

و در گام نهایی میدان بهارستان به شکل ذیل مورد باز پیرایی قرار خواهد گرفت.

- بینش و چارچوب نظری

همانطور که در طرح مسأله اشاره شد، هدف اساسی تحقیق بررسی نقش ارزیابی طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان بر توسعه پایدار شهری می باشد. لذا سؤال اساسی که در اینجا باید به کمک مباحث نظری بدان پاسخ داد، این است که ادبیات علمی توسعه پایدار شهری را چگونه تعریف و چه شاخص های برای آن تعیین می کند؟ از این رو در این بخش ابتدا نظریه های مرتبط با توسعه پایدار شهری در ادامه چارچوب نظری معرفی خواهد شد.

الف- نظریه فضاهای شهری پایدار شهرسازی جدید

شهرسازی نوین در راستای پایداری محیطی،

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۱ زمستان ۹۴
No.41 Winter 2015

۲۱۶

وضع پیشنهادی: فضای شهری ایمن و پیاده مدار، با تمرکز راستای دید به ساختمان قدیمی مجلس، همراه با ملمان شهری مناسب، نماهای زیبا و خط آسمان هماهنگ

چشم انداز کلی میدان بهارستان از جانب غرب غلبه نقش عبوری و تداخل حرکت سواره و پیاده با نماهای مغشوش و نابسامان

محلی و روابط اجتماعی شهری می شود. این گرایش به کیفیت زندگی در حرکت های معاصر و جاری به سوی طراحی فرم های شهری و سنتی جدید روستا شهری، به عنوان گرایش مسلط قابل مشاهده است. ایده «شهر فشرده» می تواند برای ارتقاء کیفیت زندگی شهری شهروندان با ایجاد فضاها پُرترک، مناسب و جذاب از نظر انرژی مقرون به صرفه و مشوق حمل و نقل عمومی، سودمند باشد (مثنوی، ۱۳۸۱: ۳۱). در فرم شهر فشرده، تأکید بر رشد مراکز شهری موجود و زمین های باز یافتی و در عین حال دوری از گسترش و پخش شدن در حاشیه هاست که در مقابل ایده شهر افقی قرار می گیرد.

چارچوب نظری

نگاه به ادبیات موجود در حوزه شهر سازی، حکایت از آن دارد که تمام تلاشها در دست یابی به مفهوم کیفیت شهری با مفهوم پایداری و زیست پذیری شهری پیوند خورده است. پایداری شهری و مفهوم پایداری شدن در سال های اخیر از بُعدهای مختلفی مورد بحث قرار گرفته است؛ از این رو، یافتن یک مفهوم مشترک برای آن تاحدی مشکل شده است. بایستی توجه شود که پایداری حقیقی، تنها منجر به پایداری منابع اکولوژیکی نمی شود، بلکه پایداری اجتماعی و اقتصادی را نیز شامل می شود. پایداری هنگامی که به طراحی شهری مربوط می شود، باید تضمین کند که یک شهر از زیر ساختاری حمایت می کند که انتخاب های سالم و در حال پیشرو را برای شهروندان فراهم خواهد کرد تا کار، زندگی و تفریح کنند.

در بحث انتخاب رویکرد نظری، از بین رویکردهای مطرح، رویکرد تلفیقی برای تحلیل نقش طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان در توسعه پایدار شهری انتخاب شده است که هسته اساسی این رویکرد، فضاهای کیفی پایدار زیست پذیر با تأکید بر هویت اجتماعی می باشد. برای این که معماری و طراحی فضای کالبدی بتواند تأثیر مثبتی بر جریان اجتماعی شهر داشته باشد، بایستی کالبد مناسب

طریق ایجاد واحدهای همسایگی یا قابلیت پیاده میسر باشد. نظریه نوشهرگرایی مبتنی بر اصول ذیل می باشد:

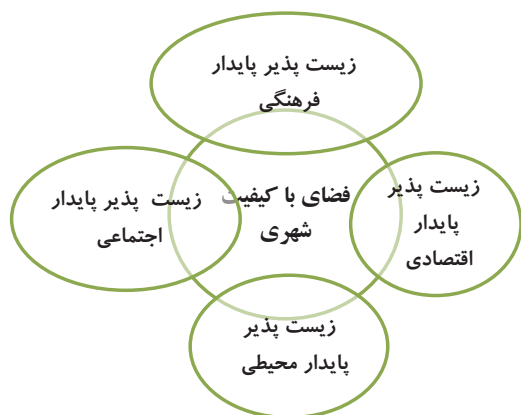
۱. قابلیت پیاده روی؛
۲. ارتباط پذیری؛
۳. کاربری مختلط و تنوع؛
۴. مسکن مختلط؛
۵. معماری و طراحی شهری با کیفیت؛
۶. برنامه ریزی دوسویه؛
۷. تراکم افزایش یافته؛
۸. حمل و نقل هوشمند.

ب- نظریه شکل شهر (شهر فشرده در مقابل شهر افقی)

یکی از موضوعات حیاتی قرن ۲۱ در ارتباط با کیفیت زندگی شهر، شکل یا فرم شهر است. شکل یا فرم شهر، به عنوان الگوی توزیع فضایی فعالیت های انسان در برهه خاصی از زمان تعریف می شود. در این راستا دو شکل اصلی شهر، شهر فشرده و شهر گسترده مورد توجه اندیشمندان مطالعات شهری است. شکل شهری مسلط قرن بیستم در اکثر نقاط جهان، شکل گسترده یا گسترش افقی شهری است که به دلیل پیامدهای نامطلوب اقتصادی، اجتماعی، کاهش استانداردهای محیطی و به ویژه زیست محیطی و عدم استفاده بهینه از زمین و وابستگی زیاد به اتومبیل شخصی، انتقادهای زیادی بر آن شده و به عنوان ناپایدارترین شکل شهری شناخته شده است. به دنبال آن دانشمندان در جستجوی شکل پایدار شهری، شکل فشرده را پیشنهاد کردند که با الگوی های توسعه پایدار هم خوانی بیشتری دارد. ایده شهر فشرده سعی دارد با تحول در عناصر فرم کالبدی شهر، زمینه پایداری بیشتر آن را فراهم کند. بیشتر تئوری های شهر فشرده بر ارتباط فرم شهری و کیفیت زندگی تأکید داشته اند. ادعا شده است متراکم سازی شهری، سبب ایجاد نواحی شهری امن تر و سرزنده تر می شود و علاوه بر این موجب حمایت از مشاغل و سرویس های

از این رو با توجه به به مطالعات پیشین، چارچوب نظری این پروژه مبتنی بر فضاهای کیفی پایدار زیست پذیر با تأکید بر هویت اجتماعی می باشد که این فضاهای زیست پذیر در چهار بُعد زیست پذیری اجتماعی؛ زیست پذیری اقتصادی و زیست پذیری محیطی مورد بررسی قرار خواهد گرفت و میزان زیست پذیری پروژه و نقش آن در توسعه پایدار شهری مشخص خواهد شد. نمودار ذیل مدل نظری تحقیق را نشان می دهد.

روش شناسی

با توجه به طرح مسأله، اهداف و سؤالاتی که مطالعات نظری برای این تحقیق فراهم کردند از ابزار، تکنیک و روش های گوناگونی در این مطالعه استفاده شده است. بنابراین با توجه به اهداف و اقتضای مطالعات ارزیابی اجتماعی، روش ترکیبی یا آنچه به نام مختلط در ادبیات علمی امروز مطرح است در این تحقیق مورد توجه خواهد بود.

(*) **ابزار و شیوه سنجش متغیرها:** همانطور که مشاهده می شود، بخش اعظم مقولات تحت بررسی نیاز به ارزیابی کمی و کیفی دارند. لذا ابزارهای جمع آوری اطلاعات این مطالعه در دو دسته کیفی و کمی قرار می گیرند. بنابراین بر حسب نحوه سنجش متغیر از ابزارهای کیفی و کمی استفاده شده است. ابزارهای کیفی خود دو دسته اند: دسته اول مصاحبه های انجام گرفته با

برای تقویت ساختارهای اجتماعی و تقویت رفتارهای اجتماعی شهروندان متناسب با فرهنگ بومی جامعه را فراهم نماید. به عبارت دیگر، معماری اجتماعی در جهت تأمین کیفیت بالاتر زندگی عمل می کند و کیفیت بر اساس مجموعه ای از خواسته های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و روانی تعریف می شود و تنها بُعدی از آن را شاخص های مادی تشکیل می دهد. در واقع معماری و طراحی شهری باید در چارچوب هویت اجتماعی هر جامعه باشد و به آن غنا بخشد. هویت اجتماعی معماری بر اساس عناصر زیر در چارچوب یک مدل مفهومی قابل نمایش است. هویت جامعه و افراد بر اساس ارتباط (Relationship)، حضور (Presence)، اشتراک یا سهیم شدن (Sharing)، گفتگو (Conversation)، شهرت و اعتبار (Reputation)، و گروه ها (Groups) تبیین می شود.

در معماری فضای کالبدی (ارتقاء کیفی) از جنبه اجتماعی باید به این مولفه ها توجه نموده و فضای کالبدی را در جهت بسترسازی برای شکل گیری و تقویت اجتماعی مشخص هدایت نماید. این مولفه های کارکردهای اجتماعی یک جامعه را منعکس می کند که بر آیند آن یک جامعه با هویت مشخص می باشد. ایجاد فضای کالبدی برای جریان روان این برآیند به تقویت این نقشها و در نهایت تقویت هویت اجتماعی کمک می کند و در نتیجه آن افزایش همبستگی، امنیت و مشارکت اجتماعی و پایداری جامعه خواهد بود (Morvill, 2007). به نقل از جمعه پور، (1389). در نهایت این که در معماری و طراحی شهری در سازگاری با ابعاد اجتماعی و ایجاد فضای زندگی با کیفیت مناسب باید موضوعات زیر را در نظر داشته باشد:

- ۱- دسترسی؛ ۲- سلامت و امنیت؛ ۳- دید و چشم انداز؛ ۴- هویت؛ ۵- خوانایی؛ ۶- ارتباط با پیرامون؛ ۷- محله مداری؛ ۸- منطقه مداری؛ ۹- امنیت زیست محیطی؛ ۱۰- امنیت اجتماعی (Carolyn Stone, 2008). به نقل از جمعه پور، (1389).

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۱ زمستان ۹۴
No.41 Winter 2015

گرفتند. از این ۱۲۰ نفر ۶۰ نفر در حوزه مداخله مستقیم طرح ۶۰ نفر نیز در حوزه بلافصل تحقیق انتخاب شدند.

(*) **روایی و پایایی ابزارها:** در خصوص اعتبار داده می توان به این نکته اشاره کرد که اکثر مصاحبه ها از طرف محقق انجام شده است، بنابراین یافته های مرتبط با مصاحبه ها از حیث صحت در حد بسیار بالا می باشد. در خصوص داده هایی که از طریق پرسشنامه جمع آوری شده است نیز می توان به این ملاک که پرسشگران در خصوص طرح کاملاً توجیه شده و بعد از آن داده ها را جمع آوری کردند اشاره نمود، ضمن اینکه سوالات تحقیق از نظر اعتبار صوری مورد تأیید افراد صاحب صلاحیت قرار گرفت.

(*) **متغیرها**

۱. **زیست پذیری:** فضای سرزنده در صورت پایداری به فضای زیست پذیر منجر خواهد شد. زیست پذیری به میزانی از ظرفیت جذب سرمایه برای بقا، بهبود و تطابق نیازهای متغیر فضا اشاره دارد. زیست پذیری را مطابق با مطالعات می توان به چهار گونه زیست پذیری پایدار اجتماعی، فرهنگی، محیطی و اقتصادی مشخص کرد.

۲. **زیست پذیر پایدار محیطی:** زیست پذیری پایدار محیطی به نیازهای فیزیکی انسان مانند تناسبات، آسایش اقلیمی، استراحت؛ نحوه دسترسی به محدوده پیاده از راه ایجاد پارکینگ یا بهبود وضعیت شبکه حمل و نقل عمومی؛ بهسازی سیما و منظر شهری، کاهش منابع آلودگی هوا و صدا، افزایش ایمنی، توسعه فضای سبز و باز، کاهش تراکم و ازدحام، آرام سازی محله های مسکونی و تحرک رفت و آمد در مراکز شهری، تشویق استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی، دگرگونی در الگوی رفت و آمد و توسعه پارکینگ های عمومی اشاره دارد. در فضاهای زیست پذیر ایمنی شاخص مهمی می باشد. این شاخص اشاره به موارد و عوامل محیطی دارد؛ که در صورت عدم تأمین شرایط مطلوب، وقوع

مسئولان، کارشناسان، کسبه و شهروندان و دسته دوم بررسی های اسنادی را شامل می شود ابزار کمی نیز عمدتاً شامل پرسشنامه می باشد.

(*) **جامعه آماری مطالعه:** نوع بررسی های ارزیابی تأثیرات اجتماعی به گونه ای است که باید اطلاعات مرتبط با هدف های تحقیق از حوزه نفوذ سه گانه و به طور خاص حوزه نفوذ مستقیم و بلافصل جمع آوری شود. از این رو جامعه آماری تحقیق ساکنان، صاحبان کسب، رانندگان و مراجعان به سازمان های در محدوده مداخله، بلافصل و فراگیر می باشد.

(*) **شیوه نمونه گیری و حجم نمونه:** در تحقیقات علمی، نمونه تحقیق باید، نمونه گویایی از جامعه آماری باشد. بر این مبنا با توجه به اینکه جمعیت محدوده میدان و بلافصل ۹۲۹۹ می باشند. برای این جمعیت بر اساس فرمول کوکران ۷۶ نفر می تواند نمونه گویایی باشد. با توجه به اینکه یکی از متغیرهای زمینه ای تحقیق جنسیت می باشد، لذا در تعیین نمونه زنان ۵۰٪ به عنوان P و مردان با ۵۰٪ به عنوان q در نظر گرفته شده است. ضریب اطمینان را ۱/۹۶ در نظر گرفته که نتایج حاصله را بتوان با ۹۵٪ اطمینان تعمیم داد.

$$n = \frac{N(t)^2 \cdot (p)(q)}{(N)(d)^2 + t^2 \cdot (p \cdot q)}$$

$$n = \frac{9299 \times 3/84 \times 0/16}{9299 \times 0/0081 + 3/84 \times 0/16} = \frac{5713}{75/9} \approx 76$$

در تحقیقات ارزیابی تأثیر محقق باید با توجه به متغیرهای غیر از مبانی نمونه گیری تصمیم بگیرد. از این رو نظر به اهمیت نظرات کسبه اطراف میدان بهارستان که محدوده مداخله می باشد، ۳۰ نفر از کسبه اطراف میدان مورد مطالعه قرار گرفتند. در منطقه بلافصل و فراگیر نیز به شکل نمونه گیری سهمیه ای اقدام شد، به ترتیبی که از اصناف مختلف ۳۰ نفر مورد مطالعه قرار گرفتند تا هر کدام از اصناف نیز سهمیه ای در تحقیق داشته باشند. در این تحقیق علاوه بر نظرات صاحبان کسب و کار ۱۲۰ نفر از ساکنان حوزه نفوذ مورد مطالعه قرار

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۱ زمستان ۹۴
No.41 Winter 2015

۲۱۹

۶۸ درصد از پاسخگویان متأهل و ۳۲ درصد مجرد می باشند؛ «میزان تحصیلات»: از مجموع صد درصد پاسخگویان ۴ درصد بی سواد، ۲۹ درصد تا سوم راهنمایی، ۴۳ درصد دیپلم و ۱۶ درصد فوق دیپلم و لیسانس و ۷ درصد دارای تحصیلات تکمیلی می باشند. در مجموع می توان گفت بخش عمده (حدود ۵۵ درصد) از پاسخگویان دارای تحصیلات سطح راهنمایی و دیپلم می باشند.

جدول ۱. توزیع ساکنان بر مبنای تحصیلات

ردیف	سطح تحصیلات	فراوانی	درصد
۱	بی سواد	۵	۴,۱۶
۲	تا سوم راهنمایی	۳۵	۲۹,۱۶
۳	دیپلم	۵۱	۴۲,۵
۴	فوق دیپلم و لیسانس	۱۹	۱۵,۸
۵	فوق لیسانس و بالاتر	۱۰	۸,۳۳
جمع		۱۲۰	۱۰۰

درآمد: اطلاع از وضعیت درآمدی پاسخگویان می تواند به ما در شناخت جامعه تحقیق کمک کند. یافته های این متغیر نشان می دهد، ۶۵ درصد دارای درآمد کمتر از ۱ میلیون تومان، ۱۵ درصد بیشتر از ۱,۵ میلیون، ۸ درصد بیش از دو میلیون در ماه دارند. ۱۲ درصد نیز درآمدشان را اعلام نکردند؛ هزینه زندگی: یافته های این متغیر نشان می دهد، ۴۰ درصد هزینه های زندگی شان را کمتر از ۱ میلیون تومان در ماه عنوان کرده اند. ۳۵ درصد بیشتر از ۱,۵ میلیون، ۱۶ درصد بیش از دو میلیون و ۹ درصد نیز هزینه زندگی شان را اعلام نکردند.

آزمون فرضیه ها

۱- به نظر می رسد، ارتقاء کیفی میدان بهارستان واجد شرایط لازم برای زیست پذیری پایدار محیطی باشد.

این فرضیه از سه فرضیه جزئی زیر تشکیل شده

حوادث اجتناب ناپذیر است و خطرات به صورت بالقوه و بالفعل جان و مال حاضران، عابران و ناظران را تهدید خواهد کرد (صالحی، ۱۳۸۷، ص ۱۱۲).

۳. زیست پذیری پایدار اجتماعی: فضاهای زیست پذیر پایدار اجتماعی، اجتماع پذیرند، اجتماع پذیر شهری بر دعوت کنندگی فضا بیش از سایر شاخصه های آن تأکید می کند و جذابیت یک شهر را با توجه به انبوه مردمی که در فضاهای همگانی آن گرد هم می آیند و وقت خودشان را در آنجا می گذرانند، مفهوم می بخشد؛ فضای شهری دعوت کننده، فضایی است که بتوانیم با هم شهری هایمان چهره به چهره دیدار کنیم و به طور مستقیم از راه حواسمان به تجربه اندوزی بپردازیم (Gehl, ۱۹۸۷).

۴. زیست پذیر پایدار اقتصادی: فضای زیست پذیر پایدار اقتصادی باید زمینه افزایش درآمد برای کسبه و ساکنان را فراهم و موجب گردشگری اقتصادی و تغییر مشاغل ناسازگار باشد. بنابراین در فضای با کیفیت زیست پذیر پایدار اقتصادی باید زمینه رونق اقتصادی با نگاه به گردشگری اقتصادی به وجود آید.

۵. زیست پذیر پایدار فرهنگی: فضای زیست پذیر پایدار فرهنگی فضایی است که در آن افراد احساس هویت فرهنگی و تاریخی کنند. چنین فضایی باید زمینه حضور سبک زندگی فرهنگی را در محیط فراهم کند. از این رو فضای زیست پذیر پایدار فرهنگی فضایی است که سبک زندگی فرهنگی فعلی در این محدوده تغییر داده و موجب افزایش هویت تاریخی و فرهنگی این منطقه باشد.

بیان یافته ها و نتایج

در این بخش یافته های پیمایش از ساکنان و کسبه و مصاحبه های کیفی مرتبط با هر شاخص معرفی می شود:

سیمای پاسخگویان: «سن»: میانگین سنی پاسخگویان این پیمایش ۴۱ سال است؛ «جنسیت»: مردان ۶۴ درصد و زنان ۳۶ درصد از پاسخگویان را تشکیل می دهند؛ «وضعیت تأهل»: از نظر وضعیت زناشویی،

باشد. از نظر ۶۶ درصد از ساکنان و کسبه، این طرح موجب بهبود منظر میدان خواهد شد.

جدول ۳. تأثیر طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان در بهبود منظر از نظر ساکنان و کسبه

ردیف	موارد	فراوانی	درصد
۱	خیلی بیشتر می شود	۴۰	۲۲
۲	بیشتر می شود	۷۹	۴۴
۳	فرقی نمی کند	۵۰	۲۸
۴	کمتر می شود	۷	۴
۵	خیلی کمتر می شود	۴	۲
جمع	۱۸۰	۱۰۰	۴
جمع		۱۸۰	۱۰۰

است. این فرضیات بر تأثیر طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان بر کاهش آلودگی محیطی، زیبایی بصری و آسایش ساکنان و کسبه تأکید دارند، با سوآلاتی مورد بررسی قرار گرفته است؛ در این قسمت یافته‌های آن ارائه می شود.

۱-۱- به نظر می رسد، اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان آلودگی‌های محیطی میدان را کاهش خواهد داد.

یافته‌ها نشان می دهد، بیش از ۵۷ درصد پاسخگویان اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان را حامل تأثیرات مثبت بر کاهش آلودگی محیطی منطقه می دانند. ۲۸ درصد از پاسخگویان به این طرح چندان خوشبین نیستند و معتقدند که این طرح تأثیری در کاهش آلودگی محیطی منطقه نخواهد داشت. عده‌ای نیز نسبت به این طرح بدبین بوده و عقیده دارند اجرای آن آلودگی محیطی میدان بهارستان را افزایش خواهد داد. تعداد این گروه از پاسخگویان نسبتاً کم بوده و ۱۱ درصد از کل پاسخگویان را شامل می شود.

جدول ۲. تأثیر طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان بر آلودگی محیطی

ردیف	موارد	فراوانی	درصد
۱	خیلی بیشتر می شود	۵	۳
۲	بیشتر می شود	۱۵	۸
۳	فرقی نمی کند	۵۰	۲۸
۴	کمتر می شود	۷۶	۴۲
۵	خیلی کمتر می شود	۲۷	۱۵
۶	بی پاسخ	۷	۴
جمع		۱۸۰	۱۰۰

۲-۱- به نظر می رسد، اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان موجب بهبود منظر میدان باشد. بهبود منظر شهری از نقاط قوت برجسته و مورد تأکید در طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان می

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۱ زمستان ۹۴
No.41 Winter 2015

۲۲۱

۳-۱- به نظر می رسد، طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان شلوغی ناشی از بارگیری را کاهش خواهد داد.

۴۶ درصد از ساکنان معتقدند، اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان تأثیرات مثبتی بر شلوغی ناشی از بارگیری در محدوده خواهد داشت و با اجرای این طرح شلوغی ناشی از بارگیری در میدان بهارستان کاهش خواهد یافت. نزدیک به ۱۹ درصد از ساکنین نیز نسبت به این طرح بدبین بوده و عقیده دارند اجرای آن شلوغی ناشی از بارگیری در میدان بهارستان را افزایش خواهد داد. ۱۵ درصد نیز معتقدند اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان تأثیری بر شلوغی ناشی از بارگیری در این محدوده بر جای نخواهد گذاشت. بررسی نظرات کسبه در این خصوص نشان می دهد، بین نظرات ساکنان و کسبه در این مورد تفاوت معنی داری وجود دارد. کسبه در خصوص تأثیر طرح بر کاهش شلوغی ناشی از بارگیری همانند ساکنین فکر نمی کنند. بیش از ۵۶ درصد از کسبه معتقدند شلوغی ناشی از بارگیری از طریق این طرح بیشتر می شود.

جدول ۶. تأثیر طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان در رونق و درآمد کسبه از نظر ساکنان

ردیف	موارد	فراوانی	درصد
۱	خیلی بیشتر می شود	۲۶	۲۲
۲	بیشتر می شود	۵۳	۴۴
۳	فرقی نمی کند	۳۳	۲۸
۴	کمتر می شود	۵	۴
۵	خیلی کمتر می شود	۳	۲
جمع	۱۲۰	۱۰۰	۸
جمع		۱۲۰	۱۰۰

جدول ۴. تأثیر طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان بر شلوغی ناشی از بارگیری (نظرات ساکنین)

۱	موارد	فراوانی	درصد
۲	خیلی بیشتر می شود	۴	۳
۳	بیشتر می شود	۱۹	۱۶
۴	فرقی نمی کند	۱۸	۱۵
۵	کمتر می شود	۵۵	۴۶
۶	خیلی کمتر می شود	۱۴	۱۲
	بی پاسخ	۱۰	۸
جمع		۱۲۰	۱۰۰

جدول ۷. تأثیر طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان در رونق و درآمد کسبه (از نظر کسبه)

ردیف	شرح	فراوانی	درصد
۱	خیلی بیشتر می شود	۱	۲
۲	بیشتر می شود	۳	۵
۳	فرقی نمی کند	۲۳	۳۸
۴	کمتر می شود	۲۲	۳۷
۵	خیلی کمتر می شود	۱۱	۱۸
جمع	۶۰	۱۰۰	۸
جمع		۱۲۰	۱۰۰

جدول ۵. تأثیر طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان بر شلوغی ناشی از بارگیری (نظرات کسبه)

۱	موارد	فراوانی	درصد
۲	خیلی بیشتر می شود	۵	۸
۳	بیشتر می شود	۲۸	۴۷
۴	فرقی نمی کند	۱۲	۲۰
۵	کمتر می شود	۹	۱۵
۶	خیلی کمتر می شود	۴	۷
	بی پاسخ	۲	۳
جمع	۶۰	۱۰۰	۱۰۰

و کار که در میدان بهارستان فعالیت می کنند، ساکن این منطقه نیستند و به این میدان تنها به عنوان محل کار و مکانی برای کسب درآمد نگاه می کنند، معتقدند که این طرح موجب کساد بازارشان خواهد شد.

بررسی مصاحبه ها در این خصوص نکات قابل تأملی را نشان می دهد. بخشی از کسبه با رویکرد رونق از طریق این طرح موافق هستند و بخشی دیگر در صورت برنامه ریزی دقیق و انجام کامل پروژه موافق می باشند. اما تعدادی نیز هستند که نظرات افراطی در این خصوص دارند: «این قسمت مرده است. می خواهید مرده ترش کنید. آنوقت بارگیری

۲- به نظر می رسد، ارتقاء کیفی میدان بهارستان واجد شرایط لازم برای زیست پذیری پایدار اقتصادی باشد.

۱-۲- به نظر می رسد اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان موجب افزایش درآمد کسبه و رونق میدان شود.

با توجه به اینکه یافته های این متغیر در بین کسبه و ساکنین تفاوت معنی داری دارد، از این رو یافته های این بخش به صورت تفکیکی ارائه می شود. بیش از ۶۶ درصد ساکنان محدوده معتقدند که این طرح موجب بهبود وضعیت کسب و کار در محدوده خواهد شد. اما بخش زیادی (۵۵ درصد) از صاحبان کسب

چی؟ وقتی من کسب و کار ندارم پیاده راه و پیاده رو به چه درد می خورد» یا «گر مثل خیابان ناصر خسرو شود چی؟ کاسبی ما از ۱۰۰ می شود ۱۰. آنوقت نه بار می آید نه بار می رود. می شود مثل بعضی مغازه های هفده شهریور»

۲-۲- به نظر می رسد، اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان، گردشگری در منطقه را افزایش خواهد داد.

یافته های تحقیق، تفاوت معنی داری بین نظرات ساکنان و کسبه در این خصوص نشان نمی دهد. تحلیل یافته ها بیانگر این نکته است، پاسخگویان معتقدند طرح ارتقاء کیفی تا حدی می تواند موجب بهبود گردشگری شود.

۳- به نظر می رسد، ارتقاء کیفی میدان بهارستان واجد شرایط لازم برای زیست پذیری پایدار فرهنگی باشد.

۳-۱- به نظر می رسد، اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان، سبک زندگی فرهنگی ساکنان منطقه را تغییر خواهد داد.

از ساکنین سؤال شد، در صورت ایجاد مراکز تفریحی، همچون سینما و تئاتر چه میزان حاضرید، فراغت تان را در امور هنری و فرهنگی بگذرانید. یافته ها نشان می دهد، بیش از ۳۶ درصد از ساکنین گزینه های زیاد و خیلی زیاد را انتخاب کرده اند.

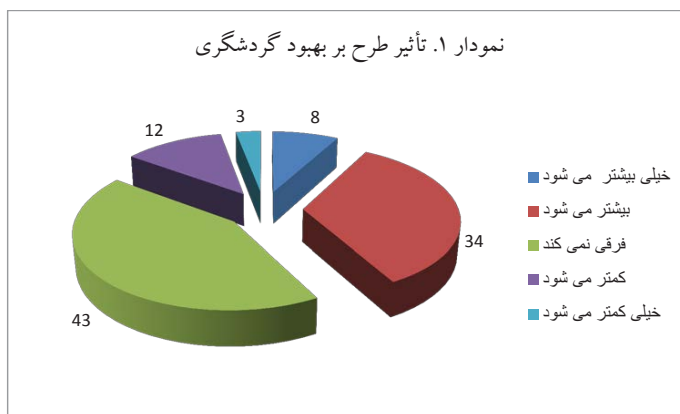
۳-۲- به نظر می رسد، اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان، موجب افزایش هویت تاریخی و فرهنگی باشد.

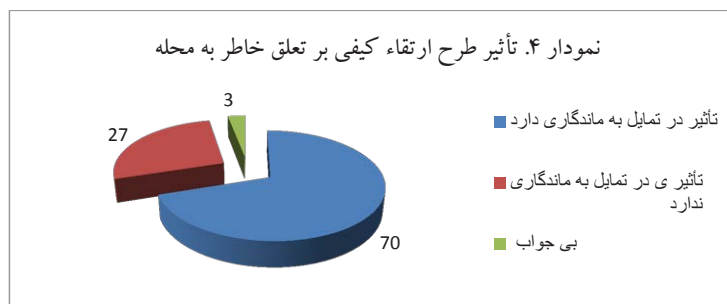
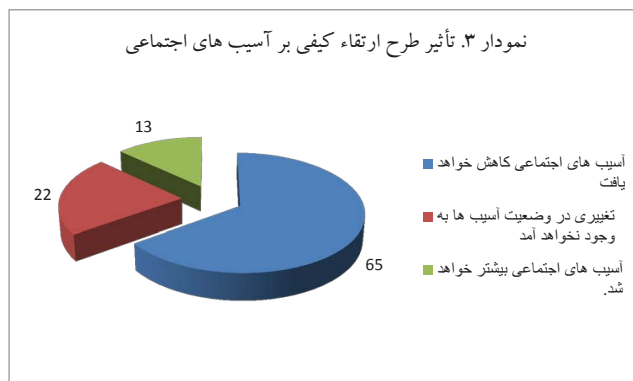
یافته های مربوط به این سؤال نشان می دهد تفاوتی بین نظرات ساکنان و کسبه در خصوص تأثیر طرح ارتقاء کیفی بر افزایش هویت تاریخی و فرهنگی منطقه وجود ندارد. تحلیل یافته ها نشان می دهد، ۴۸ درصد از پاسخگویان تأثیر طرح ارتقاء بر افزایش هویت تاریخی و فرهنگی را زیاد و خیلی زیاد می دانند. ۳۵ درصد بر این نظر هستند که تا

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۱ زمستان ۹۴
No.41 Winter 2015

۲۲۳

که با اجرای طرح یاد شده از میزان آسیب های اجتماعی به طور قابل توجهی کاسته خواهد شد. ۲۲ درصد از پاسخگویان اظهار کرده اند که اجرای طرح تغییری در وضعیت آسیب های اجتماعی منطقه ایجاد نخواهد کرد و ۱۳ درصد نیز گفته اند که با اجرای طرح آسیب های اجتماعی افزایش خواهد یافت.

اما بررسی متن مصاحبه های انجام شده هرچند بیانگر تأیید کاهش آسیب های اجتماعی از طریق این طرح است اما کسانی هم بودند که خلاف این نظر را داشتند و بر این نظر هستند که چنانچه این طرح به شکل کامل اجرا نشود، زمینه و بستری برای کارتن خوابی و محل آرامی برای فروش مواد مخدر خواهد شد. بنابراین دیدگاه، این طرح می تواند موجب افزایش آسیب های اجتماعی شود. ۲-۴- به نظر می رسد اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان، تعلق خاطر ساکنان منطقه را افزایش خواهد داد.

از ساکنین سؤال شد، اجرای طرح ارتقاء کیفی

جدول ۸. تأثیر طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان بر هویت تاریخی و فرهنگی منطقه

۱	موارد	فراوانی	درصد
۲	خیلی زیاد	۳۶	۲۰
۳	زیاد	۵۰	۲۸
۴	تاحدی	۶۳	۳۵
۵	کم	۲۲	۱۲
۶	خیلی کم	۹	۵
جمع	۱۸۰	۱۰۰	۳

حدی تأثیر می گذارد و ۱۷ درصد نیز این تأثیر را در حد کم و خیلی کم می دانند.

۴- به نظر می رسد ارتقاء کیفی میدان بهارستان واجد شرایط لازم برای زیست پذیری پایدار اجتماع باشد.

۴-۱- به نظر می رسد اجرای طرح ارتقاء کیفی آسیب های اجتماعی را کاهش خواهد داد.

بخش زیادی از پاسخگویان (۶۵ درصد) بر این باورند

میدان بهارستان آیا تأثیری در تمایل به ماندگاری در این منطقه خواهد داشت؟ یافته‌ها نشان می‌دهد، ۷۰ درصد بیان کردند که تمایل به رفتن کم خواهد شد. ۲۷ درصد گفته‌اند که تأثیری نخواهد داشت و ۳ درصد نیز جوابی نداده‌اند. بنابراین می‌توان گفت که با اجرای این طرح احساس دل‌بستگی ساکنین به محله افزایش خواهد یافت. لذا می‌توان پیش‌بینی کرد جریان خروج ساکنان اصیل منطقه کند شود.

اما مقایسه یافته‌های پیمایشی با مصاحبه‌ها بیانگر نتیجه‌ای غیر از این امر می‌باشد. بخشی از مصاحبه‌ها در این خصوص در ادامه آمده است. «اینجا همه می‌خواهند بروند، همه خونه‌ها تبدیل به انبار شده فقط فقرا اینجا مانده‌اند، فقط افغانی‌ها می‌آیند، اینجا زندگی می‌کنند، بازسازی هم بشود هیچ کس نمی‌آید فقط پول الکی خرج می‌کنند، هیچ خانواده‌ای نمی‌آید اینجا زندگی کند»، «هر کس امکانش را داشته باشد، از این محل می‌رود، مشکل اصلی این منطقه تولیدی‌ها و انبارها است که سروصدا تولید می‌کنند. هر خانواده‌ای که توان رفتن داشته باشد، یک روز هم اینجا نمی‌ماند، بیشتر انبار است.»

۳-۴- به نظر می‌رسد اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان سرمایه اجتماعی منطقه را افزایش

خواهد داد.

موضوع نقش ارتقاء کیفی میدان در افزایش سرمایه اجتماعی ساکنان و کسبه نشان می‌دهد بیش از ۷۰ درصد از ساکنین تأثیرات طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان بر تعاملاتشان را مثبت ارزیابی می‌کنند. از نظر این گروه از شهروندان با اجرای این طرح شهروندان تعاملات بیشتری خواهند داشت. ۲۶ درصد از ساکنان عنوان کرده‌اند که اجرای این طرح تأثیری بر تعاملات آنها نخواهد داشت و بالاخره ۵ درصد پاسخگویان نیز تأثیر اجرای طرح را در تعاملات اجتماعی منفی دانسته و معتقدند اجرای این طرح تعاملات آنها را کمتر خواهد کرد. نظرات کسبه در این خصوص هماهنگ با ساکنان نمی‌باشد. یافته‌های کسبه نشان می‌دهد، ۳۵ درصد از آنان معتقدند که این طرح می‌تواند برای آنها تعاملات بیاورد ولی ۵۵ درصد نیز معتقدند که تعاملات را از آنها خواهد گرفت. این در حالی است که ۸ درصد نیز بر این نظرند که این طرح تأثیری در تعاملات آنها نخواهد داشت.

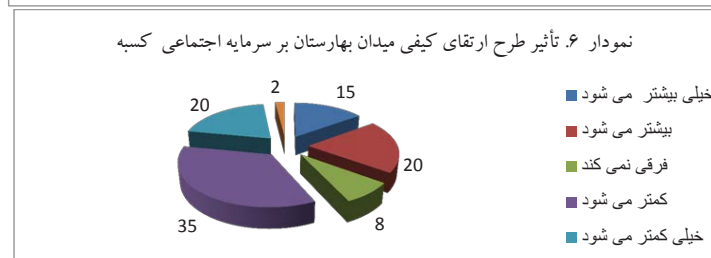
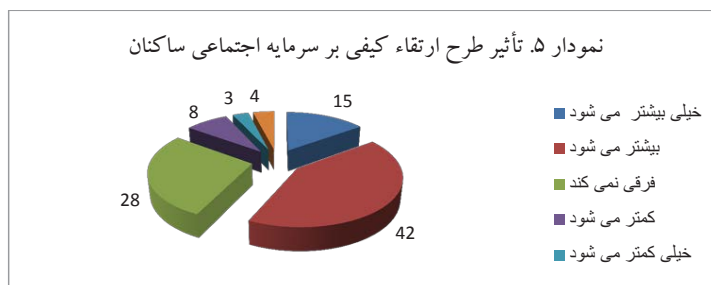
۴-۴- به نظر می‌رسد اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان، امنیت اجتماعی منطقه را افزایش خواهد داد.

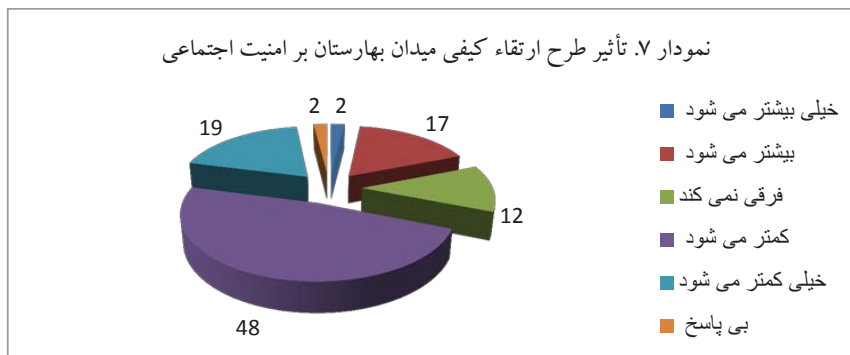
امنیت اجتماعی یکی دیگر از موضوعاتی است که تأثیر اجرای طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان بر

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۱ زمستان ۹۴
No.41 Winter 2015

۲۲۵

پایدار شهری گام خواهد برداشت. اما اگر این طرح به شکل ناقص اجرای شده یعنی تنها به محدودیت در تردد خودروها ختم شود، این امر نه تنها موجب توسعه پایدار شهری نخواهد شد، بلکه مشکل مضاعفی را مشکلات محدوده بهارستان و مرکز شهر خواهد افزود.

منابع و مآخذ

آزادی، الهام (۱۳۹۱) توسعه گردشگری شهری با تکیه بر مرکز شهر تهران و رویکرد مدیریت شهری، تهران: نشر تیسرا.

استفن، ام. ویلر (۱۳۹۳) ایجاد جامعه زیست پذیر، متعادل و اکولوژیک، مترجم، محمود جمعه پور، تهران، انتشارات علوم اجتماعی

بارج، رابل جی (۱۳۹۱) ارزیابی تأثیر اجتماعی، ترجمه محمد علی زکریایی، تهران: نشر جامعه فرهنگ و دفتر مطالعات اجتماعی شهرداری تهران بنتلی، ای یین و دیگران (۱۳۸۲) محیط های پاسخده، مترجم: مصطفی بهزاد فر تهران: دانشگاه علم و صنعت.

راست بین، ساجد و همکاران (۱۳۹۱) رابطه همبستگی بین کیفیت های محیطی و تداوم حیات شهری در عرصه های عمومی (نمونه موردی: جلفای اصفهان)، مجله باغ نظر، شماره ۲۱، سال نهم.

جمعه پور (۱۳۸۷) «بررسی ابعاد اجتماعی معماری و شهرسازی تهران» مرکز مطالعات برنامه ریزی شهر تهران، شهرداری تهران.

جمعه پور، محمود (۱۳۸۹) «توسعه پایدار شهری؛ استانداردی، کیفیت زندگی و پایداری فضایی» کتاب

آن مورد سؤال قرار گرفته است. یافته ها نشان می دهد، بین نظرات ساکنین و کسبه تفاوتی در این خصوص وجود ندارد. ۶۷ درصد از پاسخگویان تأثیر طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان بر امنیت اجتماعی را مثبت ارزیابی کرده اند. از نظر این گروه با اجرای این طرح ناامنی کاهش خواهد یافت، ۱۲ درصد نیز عنوان کرده اند که اجرای طرح یاد شده تأثیری بر این موضوع نخواهد داشت و بالاخره، ۱۹ درصد نیز تأثیر اجرای طرح را بر کاهش ناامنی منفی دانسته و معتقدند ناامنی را افزایش خواهد داد.

نتیجه گیری و جمع بندی

بررسی یافته های تحقیق نشان می دهد، میزان مطابقت طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان با معیارهای شهرسازی نوین و نگاه انسان گرایانه به شهر بسیار بالا می باشد. این طرح از لحاظ نظری مشکلات هسته مرکزی شهر را به خوبی تشخیص داده و راه حل های مناسبی را بهبود این مشکلات در نظر گرفته است. اما آنچه در تحلیل نهایی باید مورد توجه قرار گیرد، این نکته است که اقدامات طرح ارتقاء کیفی میدان بهارستان باید در راستای زیست پذیری پایدار محیطی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی و نهایتاً کیفیت زندگی شهروندان منطقه ختم شود. بر این اساس باید اذعان کنیم که چنانچه نکاتی را که ساکنین و کسبه میدان بهارستان پیش بینی کرده اند، در اثر اجرای طرح بهبود یابند، می توان پیش بینی نمود که شرایط ارتقای کیفیت زندگی شهروندان منطقه فراهم خواهد شد و این پروژه در راستای فضاهای شهری زیست پذیر پایدار و توسعه

For people choas or Quality of life , European Commission.

Pezzoli k.(1996),Sustainable Development:A Trans-disciplinary overview of the literature , paper at joint international congress of colegiate schools of planning and the association og the european schools of planning Toronto.

Peter ,Morville (2007)Social information architecture – an interesting approach. www.findability.org

Shaftoem,Henry (2008),Convivial Urban Spaces,Creating Effective public places,London:Earthscan.

Wilson, E.(1992),The Sphinx in the city, los Angeles,CA:University of California press.

Euro stat (1998) Indicators of Sustainable Development.

ماه علوم اجتماعی: دوره جدید، آبان - شماره ۳۲ از ۹۳-۸۶

صالحی، اسماعیل (۱۳۸۷) ویژگی های محیطی فضاهای شهری امن، تهران: مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری وزارت مسکن و شهرسازی.

فیشلر، رافائل (۲۰۰۰) «برنامه ریزی برای بهبود وضعیت زندگی؛ از استاندارد زندگی تا کیفیت زندگی»، ترجمه محمد تقی زاده مطلق، مجله جستارهای شهری، شماره اول، بهار ۸۱.

قربانی، رسول و جام کری، محمد (۱۳۸۹) جنبش پیاده گستری، رویکردی نو در احیاء مراکز شهری، مورد مطالعه پیاده راه تربیت تبریز، مطالعات و پژوهش های شهری و منطقه ای، سال دوم، شماره ششم، صص ۷۲-۵۵

گلکار، کورش (۱۳۸۰) مؤلفه های سازنده کیفیت طراحی شهری، دو فصلنامه صفا (۳۲): ۶۱-۳۸ لینچ، کوین (۱۳۷۶) تئوری شکل خوب شهر، ترجمه سید حسین بحرینی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران

مثنوی، محمد رضا (۱۳۸۱) «پارادایم جدید توسعه پایدار و توسعه شهری: شهر فشرده و شهر گسترده» مجله مطالعات محیطی، شماره ۳۱، صص ۹۸-۱۰۴. مهندسین مشاور طناش (۱۳۹۲) «ارتقای کیفی میدان بهارستان» سازمان زیباسازی شهر تهران

Dines,Nicholas,et all.(2006)Public spaces,social relations and well-being in East London, Joseph Rowntree Foundation,pp.13-18. Could be found at: <http://www.jrf.org.uk/sites/files/jrf/public-spaces-social-relations.pdf>

Gehl,j.1987.life between,R.Ewings. New york: van Nostrand Reinhold.

Foo,T.S, 2005, Subjective Assessment of urban quality of Life in Singapore(1997-1998),Habitat International, Vol.24, No.1, PP.31-49.

Margaret.wallstrom(2011),Reclaming City Streets

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۱ زمستان ۹۴
No.41 Winter 2015